

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 401

Ekonomia

Redaktorzy naukowi
Jerzy Sokołowski
Grażyna Węgrzyn
Magdalena Rękas

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska, Elżbieta Kozuchowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-533-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
ul. Komandorska 118/120 53-345 Wrocław
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Łukasz Arendt: Zmiana technologiczna faworyzująca wysokie kwalifikacje czy polaryzacja polskiego rynku pracy – zarys problemu.....	13
Agnieszka Barczak: Wykorzystanie wybranych metod ilościowych w analizie pasażerskiego ruchu lotniczego w Polsce.....	26
Ryszard Barczyk: Rola polityki pieniężnej w stabilizowaniu gospodarki polskiej w latach 2000-2014.....	36
Tomasz Bernat: Przedsiębiorczość studentów a dodatkowe aktywności pozauczelniane.....	48
Przemysław Borkowski: Applicability of reference based appraisals in assessment of real sector investment projects.....	58
Przemysław Borkowski: A framework for risk analysis in infrastructure projects.....	69
Agnieszka Bretyn: Młodzi konsumenci wobec szarej strefy w Polsce.....	83
Sławomir Czetwertyński: Ekonomia kopiowania a korzyści społeczne.....	93
Karolina Drela: Rynek pracy i biedni pracujący.....	104
Małgorzata Barbara Fronczek: Handel produktami ICT – Polska na tle świata.....	114
Aleksandra Grabowska-Powaga: Kapitał społeczny w przedsiębiorstwach rodzinnych.....	126
Artur Grabowski: Ordoliberalna kategoria własności a współczesne oblicze sektora niemieckich przedsiębiorstw piłkarskich.....	134
Alina Grynia: Innowacyjność krajów bałtyckich: potencjał i bariery.....	144
Anna Horodecka: The concept of human nature as a driving force for changes in economics exemplified by feminist and neoclassical economics.....	155
Michał Jurek: The role of banks in performance of the real sector in selected EU member states.....	166
Grażyna Karmowska: Zastosowanie metod taksonomicznych do oceny zróżnicowania poziomu życia w krajach postsocjalistycznych Europy.....	176
Magdalena Knapińska: Efektywność polityki rynku pracy – aspekty teoretyczne i praktyczne.....	187
Andrzej Koza: Sytuacja na rynku pracy osób niepełnosprawnych i jej wpływ na gospodarkę finansową państwowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych.....	198
Jakub Kraciuk: Paradygmat <i>homo oeconomicus</i> w aspekcie rozwoju ekonomii heterodoksyjnej.....	211
Anna Krzysztofek: Rozważania o pojęciu odpowiedzialności.....	220
Wojciech Leoński: Wolontariat pracowniczy jako jedno z narzędzi CSR.....	233

Agnieszka Łopatka: Poziom i przyczyny różnicowania wynagrodzeń w Polsce	243
Iwona Maciejczyk-Bujnowicz: Changes in capital flows in process of integration of the European Union – selected aspects	253
Marta Maier: Starzejące się społeczeństwo jako wyzwanie dla polityki społecznej i rodzinnej	267
Agnieszka Malkowska: Ocena rozwoju obszaru przygranicznego na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	275
Paweł Marszałek: Selected processes influencing contemporary banking systems	285
Danuta Miłaszewicz: Kompetencje społeczne polskich i litewskich studentów – analiza porównawcza	296
Dorota Milek, Karolina Kapusta: Competitiveness of the regions in the context of smart specialization (on the example of Świętokrzyskie)	306
Rafał Nagaj: Dochody a skłonność do działań altruistycznych wśród studentów w Polsce	317
Mariusz Nyk: Niedoskonałość rynku pracy w kontekście funkcjonowania związków zawodowych	327
Magdalena Olczyk: Konkurencyjność w literaturze ekonomicznej – analiza bibliometryczna	338
Monika Pasternak-Malicka: Płaca minimalna jako narzędzie ograniczające pracę nierejestrowaną	349
Barbara Pawłowska: W kierunku zrównoważonego rozwoju – przegląd efektów działań w Polsce	362
Renata Pęciak: Geneza podejścia regulacyjnego we francuskiej teorii ekonomicznej	373
Adriana Politaj: Pracodawcy z otwartego rynku pracy i ich rola w przeciwdziałaniu bezrobociu osób niepełnosprawnych	383
Joanna Prystrom: Innowacyjność a konkurencyjność gospodarki Luksemburga	399
Małgorzata Raczkowska: Kwestia gender w ekonomii	412
Magdalena Ratalewska: Uwarunkowania rozwoju sektorów kreatywnych ..	421
Hanna Soroka-Potrzebna: Regionalne zróżnicowanie sektora MŚP	431
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Wpływ współpracy z sektorem B+R na innowacyjność MŚP na podstawie badań ankietowych	440
Joanna Sychała: Ocena cech morfologicznych wahań cyklicznych w Polsce w latach 2001-2013	452
Joanna Stawska: Oddziaływanie decyzji władz monetarnych i fiskalnych (<i>policy mix</i>) na funkcjonowanie przedsiębiorstw w Polsce	462
Piotr Szkudlarek: Zaufanie jako komponent kapitału społecznego	472
Jarosław Szostak: Economic content of the category of value	483

Andrzej Szuwarzyński: Ocena wpływu polityki zdrowotnej na jakość życia starzejącego się społeczeństwa w krajach UE.....	493
Arkadiusz Świadek, Barbara Czerniachowicz: Aktywność innowacyjna systemów przemysłowych a koniunktura gospodarcza na przykładzie województwa dolnośląskiego	503
Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Zastosowanie indeksu Malmquista do badania zmian efektywności uczelni publicznych	514
Dariusz Tloczyński: Rola państwa w kształtowaniu konkurencji na polskim rynku transportu lotniczego	525
Roman Tylżanowski: Zewnętrzne źródła finansowania procesów transferu technologii w przedsiębiorstwach przemysłowych wysokiej techniki w Polsce.....	535
Grażyna Węgrzyn: Zasoby ludzkie w Unii Europejskiej – szanse i zagrożenia	545
Danuta Witczak-Roszkowska, Karolina Okła: Skłonność studentów województwa świętokrzyskiego do zagranicznych emigracji zarobkowych.....	555
Katarzyna Włodarczyk: Pokolenie 50+ w Polsce – podejrzani o wykluczenie?.....	566
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Partycypacja mieszkańców w tworzeniu strategii rozwoju gminy jako przejaw kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	577
Jarosław Wolkonowski: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Polski po akcesji do UE.....	587
Jacek Wychowanek: Tradycja w aspekcie budowania konkurencyjności małego przedsiębiorstwa	601
Urszula Zagóra-Jonszta: Adam Smith o własności.....	614
Magdalena Zalewska-Turzyńska: Communicating CSR – the Lasswell’s model approach.....	623
Ewa Zeman-Miszewska, Maciej Miszewski: Ład gospodarczy i porządek gospodarczy – potrzeba i szanse zmian	631
Mariusz Zieliński: Wpływ realizacji koncepcji CSR na wycenę spółek akcyjnych.....	642

Summaries

Łukasz Arendt: Skill-biased technical change or polarisation of the Polish labour market – remarks.....	13
Agnieszka Barczak: Application of selected quantitative methods in the analysis of passenger air traffic in Poland.....	26
Ryszard Barczyk: The role of monetary policy in the stabilization of the Polish economy in the years 2000-2014	36

Tomasz Bernat: Entrepreneurship of students vs. additional non-university activities.....	48
Przemysław Borkowski: Aplikacja metody referencyjnej oceny projektów inwestycyjnych w sferze realnej.....	58
Przemysław Borkowski: Metoda analizy ryzyka w inwestycjach infrastrukturalnych.....	69
Agnieszka Bretyn: Young consumers towards the shadow economy in Poland.....	83
Sławomir Czetwertyński: Economics of copying vs. social benefits.....	93
Karolina Drela: Labor market and working poor.....	104
Małgorzata Barbara Fronczek: Trade in ICT goods – Poland in comparison to the world.....	114
Aleksandra Grabowska-Powaga: Social capital in family business.....	126
Artur Grabowski: Ordoliberal category of a property and a modern aspect of a sector of German soccer enterprises.....	134
Alina Grynia: Innovation of the Baltic countries: potentials and barriers.....	144
Anna Horodecka: Koncepcja natury ludzkiej jako siła napędowa zmian w ekonomii na przykładzie koncepcji człowieka w ekonomii feministycznej i neoklasycznej.....	155
Michał Jurek: Znaczenie banków dla funkcjonowania sektora realnego w wybranych krajach UE.....	166
Grażyna Karmowska: Taxonomic methods to evaluate the variation in the standards of living in the countries of post-socialist Europe.....	176
Magdalena Knapieńska: Effectiveness of labor market policy – theoretical and practical aspects.....	187
Andrzej Koza: Situation of persons with disabilities on the labor market and its impact on the financial situation of the State Fund for Rehabilitation of the Disabled Persons.....	198
Jakub Kraciuk: <i>Homo economicus</i> paradigm in terms of development of heterodox economics.....	211
Anna Krzysztofek: Reflections about the notion of responsibility.....	220
Wojciech Leoński: Corporate volunteering as an instrument of CSR.....	233
Agnieszka Łopatka: Level and reasons for differences of salaries in Poland.....	243
Iwona Maciejczyk-Bujnowicz: Zmiany w przepływach kapitału w procesie integracji Unii Europejskiej – wybrane aspekty.....	253
Marta Maier: Ageing society as a challenge for social and family policy.....	267
Agnieszka Malkowska: Assessment of the development of a border area using Zachodniopomorskie Voivodeship as an example.....	275
Paweł Marszałek: Wybrane procesy wpływające na współczesne systemy bankowe.....	285
Danuta Miłaszewicz: Social competence of Polish and Lithuanian students – comparative analysis.....	296

Dorota Milek, Karolina Kapusta: Konkurencyjność regionów w kontekście inteligentnej specjalizacji (na przykładzie Świętokrzyskiego)	306
Rafał Nagaj: Incomes and willingness of students to perform altruistic actions	317
Mariusz Nyk: Imperfections of the labor market in the context of the functioning of trade unions	327
Magdalena Olczyk: Competitiveness in economic literature – bibliometric analysis	338
Monika Pasternak-Malicka: Minimum wage as a tool used to reduce the labor market grey area	349
Barbara Pawłowska: Towards sustainable development – review of effects of actions in Poland.....	362
Renata Pęciak: The origin of the regulation approach in the French economic theory.....	373
Adriana Politaj: Employers from the open labor market and their role in the counteracting of unemployment among persons with disabilities	383
Joanna Prystrom: Innovativeness vs. competitiveness of Luxembourg economy.....	399
Małgorzata Raczkowska: The issue of gender in economics	412
Magdalena Ratalewska: Determinants of the development of creative industries.....	421
Hanna Soroka-Potrzebna: Regional diversity of SME sector	431
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Effect of cooperation with R&D sector on SME’s innovation based on survey	440
Joanna Spychała: Evaluation of morphological characteristics of cyclical fluctuations in Poland in 2001-2013	452
Joanna Stawska: The impact of the monetary and fiscal authorities (policy mix) on the functioning of enterprises in Poland	462
Piotr Szkudlarek: Trust as a component of social capital	472
Jarosław Szostak: Ekonomiczna treść kategorii wartości	483
Andrzej Szuwarzyński: Assessment of the health policy impact on the quality of life of ageing population in the European Union countries	493
Arkadiusz Świadek, Barbara Czerniachowicz: Innovation activity in regional industrial systems vs. economic cycle on the example of the Dolnośląskie Voivodeship	503
Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Application of Malmquist index to examine changes in the efficiency of public universities	514
Dariusz Tłoczyński: The role of state in shaping the competition in the Polish air transport market	525
Roman Tylżanowski: External sources of funding of technology transfer in high-tech manufacturing sector in Poland.....	535

Grażyna Węgrzyn: Human resources in the European Union – opportunities and threats	545
Danuta Witczak-Roszkowska, Karolina Okła: Disposition to financial emigration among the students of the Świętokrzyskie Voivodeship.....	555
Katarzyna Włodarczyk: Generation 50+ in Poland – suspected of exclusion?.....	566
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Participation of inhabitants in building commune development strategy as a manifestation of social capital in rural areas	577
Jarosław Wolkonowski: Causes and structure of emigration of Polish citizens after the accession to the European Union	587
Jacek Wychowanek: Tradition in the aspect of building the competitiveness of a small-sized enterprise.....	601
Urszula Zagóra-Jonszta: Adam Smith about ownership	614
Magdalena Zalewska-Turzyńska: Model komunikacji CSR w świetle podejścia H. Lasswella	623
Ewa Zeman-Miszewska, Maciej Miszewski: Economic governance and economic order – need and opportunities of changes	631
Mariusz Zieliński: The impact of CSR concept on the valuation of stock companies	642

Agnieszka Malkowska

Uniwersytet Szczeciński

e-mail: agnieszka.malkowska@wzieu.pl

**OCENA ROZWOJU OBSZARU PRZYGRANICZNEGO
NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA
ZACHODNIOPOMORSKIEGO**

**ASSESSMENT OF THE DEVELOPMENT
OF A BORDER AREA USING
ZACHODNIOPOMORSKIE VOIVODESHIP
AS AN EXAMPLE**

DOI: 10.15611/pn.2015.401.25

Streszczenie: Celem pracy jest ocena poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego województwa zachodniopomorskiego. Wykorzystano do tego syntetyczny wskaźnik Perkala. Zmienne do modelu ustalono w taki sposób, aby opisywały sytuację społeczno-gospodarczą regionu oraz ukazały związek z zagranicą. Badania przeprowadzono w latach 2004 i 2012 dla wszystkich 16 województw, co pozwoliło na dokonanie porównań. Badania wykazały, że poziom rozwoju społeczno-gospodarczego województwa zachodniopomorskiego należy ocenić jako dobry i stabilny. Jednocześnie istotne jest podnoszenie poziomu innowacyjności regionu.

Słowa kluczowe: rozwój społeczno-gospodarczy, województwo zachodniopomorskie, obszar przygraniczny, syntetyczny wskaźnik Perkala.

Summary: The purpose of this paper is to assess the level of the socioeconomic development of Zachodniopomorskie Voivodeship. To this end, Perkal's synthetic index was used. The variables for the model were determined in such a manner that they should describe the region's socioeconomic situation and demonstrate its relationship with foreign countries. The research was carried out in 2004 and 2012 for all 16 voivodeships, which allowed for comparisons to be made. The research showed that the level of socioeconomic development of Zachodniopomorskie Voivodeship is be assessed as good and stable. At the same time, it is important that the level of the region's innovation should continue to grow.

Keywords: socioeconomic development, Zachodniopomorskie Voivodeship, border area, Perkal's synthetic index.

*Rozwój powinien służyć temu, abyśmy mogli żyć
pełnią człowieczeństwa*

M. Rogaczewska

1. Wstęp

Rozwój jest kategorią złożoną, skomplikowaną, pojemną, ale dotyczy praktycznie wszystkich dziedzin życia. W naukach ekonomicznych jest to jedno z istotniejszych zagadnień, którymi badacze zajmują się od lat. Podejście do rozwoju społeczno-gospodarczego i czynników determinujących rozwój regionów ewoluowało w czasie. Osobnym i ciekawym zagadnieniem jest rozwój regionów przygranicznych, powszechnie uznawanych za peryferyjne i słabiej rozwinięte.

Celem artykułu jest dokonanie oceny rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru przygranicznego, jakim jest województwo zachodniopomorskie. Położone jest ono w północno-zachodniej Polsce i sąsiaduje z niemieckimi krajami związkowymi: Brandenburgią i Meklemburgią-Pomorzem Przednim. Powierzchnia badanego województwa to 22,9 km² (tj. 7,3% powierzchni Polski), a liczba jego mieszkańców przekracza 1,7 mln.

Materiał badawczy wykorzystany do opracowania tematu stanowiły: krajowa i zagraniczna literatura przedmiotu, dokumenty o charakterze strategicznym dotyczące badanego obszaru oraz dane statystyczne pochodzące z Banku Danych Regionalnych. Narzędziem wykorzystanym do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego był wskaźnik Perkala (WP), zaliczany do metod wielowymiarowej analizy porównawczej. Obliczono go dla lat 2004 i 2012 dla wszystkich 16 województw, co pozwoliło na dokonanie porównań w czasie i z pozostałymi regionami¹ kraju. Wybór okresu badawczego został podyktowany możliwością uzyskania jednorodnych danych.

2. Rozwój i pojęcia pokrewne a obszary przygraniczne

Mimo tego, że rozwój jest kategorią bardzo istotną praktycznie w każdej dziedzinie życia i działalności poznawczej [Borys 2005], jak dotąd nie udało się stworzyć definicji tego pojęcia, które miałyby charakter uniwersalny. Właściwie wśród naukowców panuje zgoda co do tego, że jest to pojęcie wieloznaczne [Domański 2004], dlatego konieczne staje się dookreślenie kategorii „rozwój” (np. lokalny, regionalny, społeczno-gospodarczy), aby uniknąć kłopotów z jego zdefiniowaniem, zarówno jeśli chodzi o substancjonalną zawartość, jak i sposób mierzenia poziomu rozwoju [Szewczuk 2011, s. 9].

W Polsce rozwój na poziomie województw rozpatrywany jest w kategorii rozwoju regionalnego. Jest to proces przebiegający wewnątrz danego terytorium, mobilizujący do działania wszystkie podmioty życia społeczno-gospodarczego, a sukces

¹ W artykule pojęcie regionu oznacza: w Polsce jednostkę terytorialną na poziomie województwa, a w Niemczech – na poziomie kraju związkowego. Traktowanie w pracy tych jednostek jako obszarów przygranicznych wynika z tego, że w badanych latach były to tzw. obszary wsparcia, które korzystały ze środków unijnych wspierających współpracę transgraniczną w ramach poszczególnych programów INTERREG IIIA oraz INTERREG IVA.

rozwoju danego obszaru zależy głównie od jego dynamiki i wewnętrznej spójności, rzeczywistego zintegrowania i zaangażowania w sensie społecznym i gospodarczym. Rozwój regionalny oznacza trwałą poprawę konkurencyjności regionu oraz wzrost poziomu życia i dobrobytu mieszkańców [Chądzyński, Nowakowska, Przygodzki 2007, s. 43, 44]. Podkreślić należy, że rozwój społeczny warunkuje rozwój gospodarczy i odwrotnie. Bez jednego nie będzie drugiego, ale też oba komponenty współtworzą mechanizm napędzający „koło rozwoju”. Warunkowanie się obu podstawowych komponentów rozwoju jest istotne w długiej perspektywie [Hausner 2012, s. 15]. Podobnie jak ich długofalowa integracja z trzecim komponentem: ekologicznym, co podkreśla koncepcja zrównoważonego rozwoju [Poskrobko (red.) 2010].

Rozwój zrównoważony używany jest też do określenia polityki zapobiegania narastaniu dystansu między poziomem rozwoju obszarów wyżej i słabiej rozwiniętych [Potrykowski 2000. Ma to istotne znaczenie z punktu widzenia analizy rozwoju obszarów przygranicznych, które zalicza się do obszarów opóźnionych w rozwoju [Leśniak 1985, s. 279]. W Unii Europejskiej ich ranga wzrastała na przestrzeni lat, a unijna polityka regionalna na lata 2007–2013 wyraźnie dawała priorytet regionom ekstremalnym. Do takich należą właśnie obszary przygraniczne [Greta 2007].

Rozwój obszarów przygranicznych determinowany jest przez procesy i zjawiska zachodzące po obu stronach granicy, stąd większa liczba bodźców mogących wpływać na rozwój, ale i bardziej skomplikowany charakter zachodzących zmian, niż w innych częściach kraju. W analizie i ocenie rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów przygranicznych istotne staje się więc uwzględnienie uwarunkowań zewnętrznych, wynikających z funkcjonowania obszarów przygranicznych po drugiej stronie granicy.

Rozwój regionów determinowany jest wieloma czynnikami, do których zalicza się również współpracę międzynarodową [Blakely, Bradshaw 2002], co ma istotne znaczenie właśnie dla obszarów przygranicznych, które dzięki współpracy transgranicznej mogą przewyższać peryferyjność i zmniejszać dysproporcje regionalne [Malkowski, Malkowska 2011]. Wśród pozostałych czynników rozwoju regionalnego, akcentowanych na forum Unii Europejskiej w drugiej dekadzie XXI w., należy wskazać m.in. na [Greta 2013, s. 17]: nowoczesną strukturą działalności gospodarczej, intensywność działalności w strefie innowacji, dostępność regionu, kwalifikacje siły roboczej, kulturę biznesu, instytucje funkcjonujące w regionie i administrację publiczną, gospodarkę opartą na wiedzy, uwarunkowania transportowe, aspekty ekologiczne, dostępność energii, a także kapitał społeczny, tendencje demograficzne i przepływy migracyjne

W rozpoczętej perspektywie 2014–2020 przed regionami przygranicznymi w Unii Europejskiej stoją nowe wyzwania i możliwości. Wyznaczają je m.in.: Strategia Europa 2020 w oparciu o rozwój: inteligentny, zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu [Komunikat Komisji 2010] oraz zreformowana polityka spójności i jej nowy wymiar z „podejściem ukierunkowanym terytorialnie” [Barca

2009]. W regionach wspierana będzie ograniczona liczba sektorów (tzw. inteligentne specjalizacje), w których mogą pojawić się innowacje. Wymaga to jednak wnikliwej analizy zasobów, zidentyfikowania wyjątkowych cech i aktywów każdego regionu, jego przewagi konkurencyjnej oraz skupianiu regionalnych partnerów i zasobów wokół wizji ich przyszłości ukierunkowanej na osiągnięcia [Słodowa-Hełpa 2013, s. 142]. Nie bez znaczenia pozostaje także kwestia zarządzania rozwojem w regionie [Malkowski 2013].

3. Metoda badań

Jest wiele mierników rozwoju jednostek terytorialnych, jednak nie ma idealnego, który pozwoliłby ocenić poziom rozwoju i wskazać, czy dany region jest lepiej rozwinięty od innego (zob. np. [Słaby 2004]). Do porównania poziomów rozwoju społeczno-gospodarczego regionów stosuje się mierniki zarówno o charakterze syntetycznym, obejmujące całą gospodarkę, jak i cząstkowe, pokazujące tylko jej wycinek. Syntetyczne mierniki są funkcją agregującą informacje cząstkowe zawarte w poszczególnych miernikach oceny i pozwalają na ogólną ocenę poziomu rozwoju [Kuciński (red.) 2009, s. 423]. W niniejszym artykule do oceny rozwoju społeczno-gospodarczego województwa zachodniopomorskiego wykorzystano metodę wielowymiarowej analizy porównawczej, a dokładnie syntetyczny wskaźnik Perkala (*WP*).

Procedura budowania wskaźnika polegała na budowie syntetycznego indeksu będącego sumą standaryzowanych wskaźników cząstkowych i składa się z następujących etapów: 1) doboru zmiennych, 2) standaryzacji, 3) zamiany destymulant na stymulanty, 4) wyznaczenia wskaźnika syntetycznego.

Macierz obserwacji utworzono, opisując każde z województw za pomocą 8 wskaźników. Przy doborze zmiennych diagnostycznych kierowano się kryteriami ich doboru (zob. [Stahl (red.), 2006, s. 32–34]). Uwzględniono m.in. to, iż zbyt duża liczebność zmiennych grozi zakłóceniem lub nawet zablokowaniem możliwości efektywnej klasyfikacji obiektów.

Kryteria doboru zmiennych nie mogą mieć charakteru uniwersalnego, dlatego dobrano takie zmienne, które są istotne z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów przygranicznych, uwzględniają jego potencjał rozwojowy, aktywność ekonomiczną mieszkańców i ich problemy oraz powiązania z zagranicą. Jednocześnie dane były dostępne w jednolitej formie dla lat 2004 i 2012, co umożliwiło dokonanie porównań w czasie i zaobserwowanie zmian.

Do zmiennych diagnostycznych zakwalifikowano takie jak:

- x_1 – stopa bezrobocia rejestrowanego (NTS-4, dane za lata 2004 i 2012),
- x_2 – wskaźnik obciążenia demograficznego – ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym,
- x_3 – produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca,
- x_4 – zatrudnieni w B+R – zatrudnieni na 1000 osób aktywnych zawodowo,

x_5 – nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych,
 x_6 – nowo zarejestrowane podmioty w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców,
 x_7 – podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców,
 x_8 – podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców.

Zgodnie z założeniami modelu, dokonano standaryzacji zmiennych, gdyż miały one różne wagi i miana, co nie pozwala na ich bezpośrednie porównywanie. W kolejnym etapie zbudowano syntetyczny wskaźnika Perkala, będący sumą wartości standaryzowanych wartości cząstkowych:

$$WP = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n y'_{ij}$$

gdzie: WP – wskaźnik Perkala; y'_{ij} – standaryzowana wartość j -ej cechy w i -tym obiekcie, po zamianie destymulant na stymulanty; n – liczba obiektów.

Na podstawie uzyskanych wartości wskaźnika Perkala (WP), przeprowadzono klasyfikację jednostek. Klasy wyznaczono w oparciu o średnią arytmetyczną i odchylenie standardowe (zob. tab. 1).

Tabela 1. Klasyfikacja obiektów za pomocą wartości średniej i odchylenia standardowego

Klasa	Przedział	Poziom rozwoju
1	$WP > \bar{x} + s$	bardzo dobry
2	$\bar{x} < WP < \bar{x} + s$	dobry
3	$\bar{x} - s < WP < \bar{x}$	średni
4	$WP < \bar{x} - s$	słaby

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzona procedura badawcza pozwoliła na zbudowanie syntetycznego wskaźnika rozwoju społeczno-gospodarczego dla wszystkich województw oraz ocenę województwa zachodniopomorskiego w analizowanym aspekcie.

4. Ocena rozwoju społeczno-gospodarczego województwa zachodniopomorskiego

Na podstawie uzyskanych miar syntetycznego wskaźnika Perkala dokonano klasyfikacji województw z uwzględnieniem ich poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego (zob. tab. 2). Następnie dokonano oceny badanego regionu zachodniopomorskiego na tle pozostałych województw.

Na podstawie wyników klasyfikacji stwierdzono, że poziom rozwoju województw w Polsce jest zróżnicowany. Wśród czterech wyróżnionych klas, województwo zachodniopomorskie zostało zarówno w 2004 r. ($WP = 0,14$), jak i w 2012 r. ($WP = 0,10$) zakwalifikowane do klasy 2 o dobrym poziomie rozwoju. W bada-

nych latach województwo zachodniopomorskie nie awansowało do klasy 1, do której zakwalifikowało się tylko województwo mazowieckie, ale też nie znalazło się w dwóch klasach niższych. Można więc powiedzieć, że poziom rozwoju województwa zachodniopomorskiego w 2012 r. w stosunku do 2004 r. został utrzymany.

Tabela 2. Klasyfikacja poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego województw w roku 2004 i 2012 z uwzględnieniem syntetycznego wskaźnika Perkala

Klasy	Poziom rozwoju	Rok 2004		Rok 2012	
		Województwo	WP	Województwo	WP
1	bardzo dobry	mazowieckie	0,88	mazowieckie	0,80
2	dobry	śląskie	0,26	łódzkie	0,16
		dolnośląskie	0,23	dolnośląskie	0,16
		wielkopolskie	0,21	zachodniopomorskie	0,10
		zachodniopomorskie	0,14	pomorskie	0,10
		pomorskie	0,12	małopolskie	0,07
		lubuskie	0,10	wielkopolskie	0,02
		małopolskie	0,06		
3	średni	warmińsko-mazurskie	0,00	śląskie	-0,06
		opolskie	-0,05	lubuskie	-0,10
		łódzkie	-0,09	kujawsko-pomorskie	-0,11
		kujawsko-pomorskie	-0,12	świętokrzyskie	-0,13
				podkarpackie	-0,14
				podlaskie	-0,17
				warmińsko-mazurskie	-0,18
				lubelskie	-0,20
4	słaby	podlaskie	-0,34	opolskie	-0,34
		lubelskie	-0,35		
		podkarpackie	-0,36		
		świętokrzyskie	-0,38		

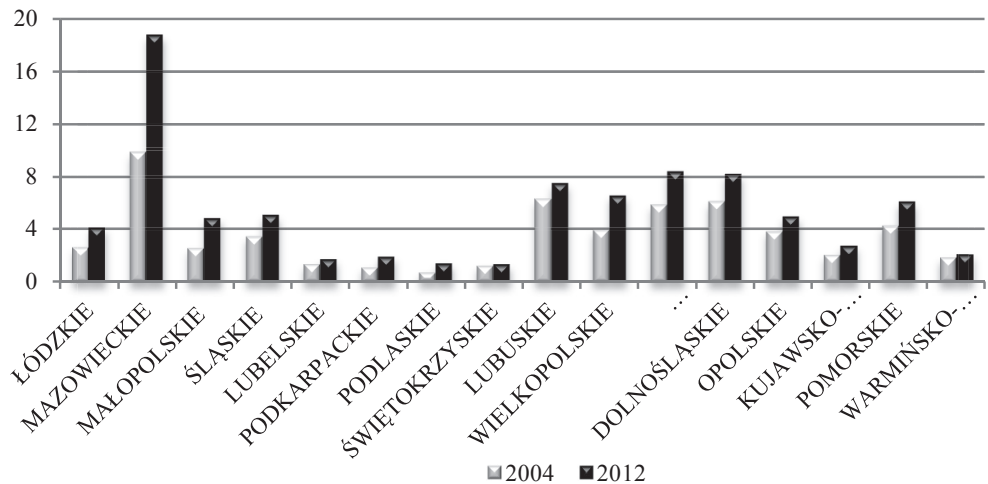
Źródło: badania własne.

Zaznaczyć trzeba, że w 2004 r. do klasy 2 województwo zachodniopomorskie zostało zakwalifikowane wraz z sześcioma innymi, a w 2012 r. już tylko z pięcioma innymi województwami. Poza tym zmienił się ranking województw. Zachodniopomorskie z pozycji 5 w 2004 r. awansowało na pozycję 4 w 2012 r. Wskazane aspekty należy ocenić *in plus*, jeśli chodzi o rozwój społeczno-gospodarczy regionu zachodniopomorskiego, który na tle kraju wypada dobrze.

W ocenie sytuacji ekonomicznej regionu wykorzystuje się m.in. Produkt Krajowy Brutto *per capita* jako uniwersalny i powszechnie akceptowany miernik. PKB dla województwa zachodniopomorskiego wzrósł w badanych latach o 63,5%, a w 2012 r. badana jednostka zajmowała 8 lokatę w klasyfikacji województw pod względem wielkości PKB *per capita*. Miernik ten obrazuje też, że badany region wciąż charakteryzuje nierówności regionalne, w układzie zarówno zewnętrznym

(tzn. polski obszar przygraniczny i sąsiadujący z nim niemiecki obszar przygraniczny), jak i wewnętrznym (centrum-peryferie)².

Jednym z istotnych czynników determinujących rozwój regionu są innowacje. W rankingach poziomu innowacyjności zachodniopomorskie zajmuje jedno z ostatnich miejsc wśród województw. Jednak dysponuje ono nieco innymi zasobami i potencjałem niż np. województwo mazowieckie. Większość ofert technologicznych i badawczych pochodzi tu z sektora nauk technicznych [Regionalne Obserwatoria Terytorialne 2013, s. 121]. Wykorzystane w modelu dane pokazują, że województwo zachodniopomorskie pod względem nakładów na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwa przemysłowe zajmowało w 2012 r. 8 lokatę wśród województw. Należy jednak zauważyć, że nakłady te uległy zwiększeniu w stosunku do 2004 r., inaczej niż w dwóch innych województwach przygranicznych na zachodzie, tj. w lubuskim i opolskim, gdzie zmniejszyły się. Liczba zatrudnionych w sektorze B+R w województwie zachodniopomorskim w badanych latach też była stosunkowo niska (2,8 osób/1 tys. aktywnych zawodowo w 2004 r. i 3,4 w 2012 r.) i nie osiągała średniej krajowej.

Rys. 1. Podmioty z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się dość dobrym poziomem przedsiębiorczości, choć w strukturze podmiotów gospodarczych dominują małe

² Produkt krajowy brutto w województwie zachodniopomorskim wynosił w 2013 r. ok. 8.3 tys. euro na mieszkańca, co stanowiło 84,6% średniej ogólnopolskiej. W niemieckich powiatach sąsiadujących z regionem zachodniopomorskim PKB *per capita* kształtował się na poziomie pomiędzy 16,4 tys. a 22 tys. euro (odpowiada to 50 i 70% średniej federalnej) (dane Eurostatu, za: [Program Współpracy... 2014, s. 8]).

firmy. W 2012 r. zajmowało ono 2 lokatę w kraju pod względem ilości podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Z kolei ocena atrakcyjności inwestycyjnej województwa zachodniopomorskiego jest korzystna i wskazuje się, że od kilku lat ulega ona umocnieniu lub poprawie. Za jego atuty w tym zakresie uznaje się m.in. bardzo dobrą dostępność komunikacyjną do granicy zachodniej oraz bardzo dużą liczbę spółek z udziałem kapitału zagranicznego [Nowicki (red.) 2013]. Region zachodniopomorski zajmował w 2012 r. 2 miejsce pod względem ilości podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (zob. rys. 1).

Jeśli chodzi o ocenę sytuacji społecznej województwa zachodniopomorskiego, to stopa bezrobocia rejestrowanego kształtowała się w 2004 r. na poziomie 27,5% (średnia krajowa 19,1%), a w 2012 r. wynosiła 18,2% (średnia krajowa 13,4), co oznacza spadek o 9,5 p.p. Na zachodniopomorski rynek pracy negatywnie oddziałują takie zjawiska, jak zmniejszanie się populacji i starzenie się ludności, zwłaszcza po stronie niemieckiej. Szacuje się, iż liczba mieszkańców badanego pogranicza niemieckiego zmniejszy się do 2030 r. o ok. 15% w stosunku do 2010 r. Zjawisku temu towarzyszy wzrost odsetka osób starszych [*Transgraniczna Koncepcja...* 2013, s. 6, 7]. W przypadku województwa zachodniopomorskiego prognoza GUS dotycząca ludności w 2030 r. mówi o spadku na poziomie 1,8% w stosunku do 2010 r. Sytuacja demograficzna w przygranicznych regionach niemieckich powoduje, że coraz więcej mieszkańców zachodniopomorskiego nie tylko podejmuje tam pracę, ale i kupuje mieszkania, kształci dzieci czy się leczy. Dla regionu oznacza to odpływ, często młodych i przedsiębiorczych osób. Problemy demograficzne i związane z nimi skutki dla rynku pracy województwa zachodniopomorskiego potęgowane są sytuacją na sąsiednim pograniczu zachodnim, co stanowi wyzwanie na przyszłość.

5. Zakończenie

Rozwój obszarów przygranicznych determinują występujące po obu stronach granic procesy i zjawiska, których oddziaływanie może być pozytywne lub negatywne. Badania wykazały, że poziom rozwoju społeczno-gospodarczego województw w Polsce jest zróżnicowany, a województwo zachodniopomorskie na tle kraju należy ocenić dobrze. Rozwój społeczno-gospodarczy regionu zachodniopomorskiego w badanych latach była na dobrym i dość stabilnym poziomie. Wśród województw sąsiadujących z zachodnią granicą, to właśnie zachodniopomorskie (obok dolnośląskiego) okazało się lepiej rozwinięte niż lubuskie czy opolskie.

Wśród czynników determinujących rozwój społeczno-gospodarczy województwa zachodniopomorskiego należy wskazać głównie na: przedsiębiorczość mieszkańców, dobrą atrakcyjność inwestycyjną regionu i położenie przygraniczne. Słabością regionu jest innowacyjność, która stanowi wyzwanie na przyszłość, zwłaszcza w perspektywie nowych funduszy unijnych 2014–2020. Rozwijanie w ich ramach inteligentnych specjalizacji regionu w wyznaczonych obszarach, takich jak: biogeo-

spodarka, działalność morska i logistyka, przemysł metalowo-maszynowy, usługi przyszłości oraz turystyka i zdrowie, powinno podnieść poziom innowacyjności województwa zachodniopomorskiego.

Literatura

- Barca F., 2009, *Program dla zreformowanej polityki spójności. Podejście ukierunkowane terytorialnie w osiąganiu celów i oczekiwań Unii Europejskiej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/Polityka_spojnosci/Polityka_spojnosci_po_2013/Raporty/Documents/raport_barca_pl.pdf (25.04.2015).
- Blakely E.J., Bradshaw T.K., 2002, *Planning Local Economic Development*, Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Borys T., 2005, *Aksjologiczne podstawy rozwoju*, [w:] Piontek F., Czerny F. (red.), *Humanistyczne, ekonomiczne i ekologiczne aspekty kategorii „rozwój”*, Komitet Człowiek i Środowisko, PAN, Zeszyty Naukowe nr 40, Warszawa–Bytom, s. 85–94.
- Chądzyński J., Nowakowska A., Przygodzki Z., 2007, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, CeDeWu, Warszawa.
- Domański B., 2004, *Krytyka pojęcia rozwój a studia regionalne*, *Studia Regionalne i Lokalne*, nr 2 (16), s. 7–23.
- Greta M., 2013, *Euroregiony polskie w procesie integracji europejskiej oraz w przewyższaniu peryferyjności i dysproporcji regionalnych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Greta M., 2007, *Euroregionalizacja i jej wpływ na rynek pracy*, [w:] Kopycińska D. (red.), *Działania ekonomiczne podmiotów rynkowych*, Katedra Mikroekonomii Uniwersytetu Szczecińskiego, s. 188–195.
- Hausner J., 2012, *Koncepcja modelu polityki rozwoju społeczno-gospodarczego*, [w:] Górniak J., Mazur S. (red.), *Zarządzanie strategiczne rozwojem*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Komunikat Komisji Europa 2020, 2010, *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, KOM (2010) 2020, wersja ostateczna.
- Kuciński K. (red.), 2009, *Geografia ekonomiczna*, Wolters Kluwer, Kraków.
- Leśniak J., 1985, *Planowanie przestrzenne*, PWN, Warszawa.
- Malkowski A., 2013, *Rola zarządzania strategicznego w budowaniu konkurencyjnego regionu transgranicznego na przykładzie programu operacyjnego współpracy transgranicznej Republika Czeska-Rzeczpospolita Polska 2007–2013*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 315, s. 513–522.
- Malkowski A., Malkowska A., 2011, *Konkurencyjność obszarów peryferyjnych na przykładzie pogranicza polsko-niemieckiego*, *Journal of Agribusiness and Rural Development*, nr 2 (20), s. 55–63.
- Nowicki M. (red.), 2013, *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2013*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk, <http://www.ibngr.pl/Media/Files/Atrakcyjnoscinwestycyjna-województw-i-podregionow-Polski-2013> (25.04.2015).
- Poskrobko B. (red.), 2010, *Ekonomia zrównoważonego rozwoju. Zarys problemów badawczych i dydaktyki*, Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku, Białystok.
- Potrykowski M., 2000, *Trwały i zrównoważony rozwój jako szansa i wyzwanie dla społeczności lokalnych*, Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej Ministerstwa Rozwoju Regionalnego i Budownictwa, <http://agenda21.warszawa.um.gov.pl/audyt/konferencje/2000/html/bazowy.htm> (12.02.2015).

- Program Współpracy INTERREG VA Meklemburgia–Pomorze Przednie/Brandenburgia/Polska w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna” Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR)*, projekt finalny z dnia 2 grudnia 2014 roku, http://www.ewt.2007-2013.gov.pl/2014_2020/documents/mv_bb_pl_pl_2014_2020_02_12_2014.pdf (25.04.2015).
- Regionalne Obserwatoria Terytorialne, 2013, *Przegląd regionalny Polski 2012 – część II*, Warszawa, s. 119–124, http://monitoruj.podkarpackie.pl/Grafika/Menu%20boczne/Baza%20wiedzy/scalone_16_woj.%201-X-2013.pdf (25.04.2015).
- Słaby T., 2004, *Nowe ujęcie badań społecznych*, http://www.ur.edu.pl/pliki/Zeszyt4/04_slaby.pdf (22.09.2015).
- Słodowa-Helpa M., 2013, *Rozwój zintegrowany. Warunki, wymiary, wyzwania*, CeDeWu, Warszawa.
- Stahl D. (red.), 2006, *Metody oceny rozwoju regionalnego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław.
- Szewczuk A., 2011, *Rozwój lokalny regionalny jako przedmiot badań naukowych*, [w:] Filipiak B., Kogut M., Szewczuk A., Ziolo M., *Rozwój lokalny i regionalny. Uwarunkowania, finanse, procedury*, Fundacja na rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Transgraniczna Koncepcja Rozwoju i Działania Euroregionu Pomerania na lata 2014–2020. Aktualizacja*, 2013, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania–Kommunalgemeinschaft Europaregion Pomerania e.V., Szczecin–Löcknitz.